

عبداللہ

ایم فل اسکالر ، شعبہ بلوچی جامعہ بلوچستان کوئٹہ ۔

عبدالرزاق داد

اسسٹنٹ پروفیسر ، شعبہ بلوچی جامعہ بلوچستان کوئٹہ

گوادریزانشی لبز انکی ادار گانی پڑدر

Obaidullah *

MPhil Scholar, Department of Balochi, University of Balochistan, Quetta.

Abdul Razzaq Dad

Assistant Professor, Department of Balochi, University of Balochistan, Quetta.

***Corresponding Author:**

The Background of Gwadar's Academic and Literary Institutions

Gwadar holds a significant position in Balochistan with regard to language and literature. The establishment of academic and literary institutions dedicated to the Balochi language in Gwadar dates back to the 1940s, marking the early phase of modern Balochi literature alongside its development in Karachi and other urban centers. One of the prominent organizations of that period, Anjuman Islah-e-Balochan, emerged as an influential institution addressing political, social, and literary dimensions within the region. Since 1940, numerous academic and literary institutions have continuously operated in Gwadar with the primary objective of promoting and nurturing language and literature. Over time, Gwadar has evolved into a focal point for linguistic, literary, intellectual, and political activities, attracting attention from across the nation. A notable reflection of this vibrant literary culture is the annual book fair in Gwadar, where hundreds of thousands of books are sold each year.

Key Words: *Rcdc, Institution, Intelcutual, Theater, Acadami, Liteture.*

گودار بلوچستان ۽ نام کپتگن ٽياب ڊپي ڊگه، ايشي ۽ چار تحصيل انت - گودار، جيوني، پسني، اور ماڙه - اے ڊگه ۽ مهلوک ۽ گيشترين کار ۽ کسب درياوردی (میدی) انت - گودار ۽ سهين نيمگ ۽ آپ ۽ گوريچان ۽ بهيني انت - روکيت ۽ پيشکان، رودرا آتک ۽ مَر بدن ۽ کارواڻ ۽ گوريچان ۽ پليري ۽ سانبهي ۽ کوہ ۽ هشميم ۽ هدا انت - ۹۰۰ ۽ برز ناٿيل دراج ۽ جلگهين زرے که بحر بلوچ گوشتگ بيت - کرناں چه زری بهوپارانی سپر ۽ ساهت ۽ درے بينگ - ۴۰ ڊهک ۽ "انجن اصلاحاں بلوچاں" ۽ ۱۹۶۰ء ڊهک ۽ گودار کلب ۽ بنيادير کنگ بينگ، ديمتر ۽ زانت ۽ زانگ وڌان بينگ، راجماني تک ۽ مجلس ۽ اوگاماني نه کڙکين درے بندات بينگ - کسان ۽ مزنين سياسي ۽ راجماني گل ۽ انجن جوڙ بينگ انت - روتاڪ، تاک ۽ ماهاٽاک چاپ ۽ شنگ بينگ انت - کتا بجاه (لابريري) گيڻ بوهان بينگ انت - اے وهدي (استين وهدي) اے تک دنيا ۽ جهان ۽ نه نامد اريں ککے زانگ بيت - سياسي، راجماني، چاگردي، گهڻودي زانثي ۽ ليزانکي چست ۽ اير کر تگين لهٽين ادارگ ايش انت که همک بهد ۽ بے وهدي مرائش، نياد ۽ مجلساں براجاه دار انت، گودار ۽ لس مهلوک ۽ زانثي ۽ ليزانکي تک ۽ سرپدي دينت ۽ آگاه کن انت - زانثي ۽ ليزانکي ادارگ یک چاگر دے گهڻودي ۽ باٽرا مزنين کر دے ۽ واهند بنت هے رنگ ۽ ماں گودار ۽ زانثي ۽ ليزانکي چاگر دے ۽ ودي کنگ ۽ هے اداد گاني جوانين کر دے

گودار آرسی ڈی پہ بلوچی زبان ء لہز انک ء یک گہبودیں ہندے داریت کہ اداں بلوچی دیوان ء مجلس کہ زبان ء دیمر وئی ء بنجل لیگک بنت آوانی دیم ہری ء یک جوانیں کر دے پیلو کنگ ء انت۔ اداں ہمک سالی میڑہ کہ بیت اداں کتبانہ یک مز نیں بہر ء باگی ء کتبا زوری ء ہما و انگی چا کر دے جوڑ کت کہ بلوچستان ء اے دگہ دمگاں اے کار تنی ء بوہگ ء نہ انت۔ اداں میان استمانی مز نیں دیوان ء مجلس کنگ بوہگ کہ اداں بازیں در زبانی شاعر ء ادہاں بہر زرتنگ تنی ء گودار آرسی ڈی ء نوہی سالی دیوان جم بوہگ انت۔

گوا در کلب (آر سی ڈی کونسل گوا در) بنیاد:

گوا در کلب بنہشت ۱۹۶۱ء ایر کنگ بیت۔ ماں گوا در ء اولی سیاسی، راجمانی، دو دمان ء چا گردی، گہہ بوی، زانشی ء لہزائی ادارگ زانگ بیت۔ ریختہ ڈکشنری ء رد ء کلب ء مانا ء بزانت چوش انت:

کلب کا مطلب ہے۔ "جماعت" یا "انجمن" یہ ایک ایسا گروہ یا تنظیم ہوتی ہے جس کے ارکان خاص مقصد یا دلچسپی کے لئے اکٹھے ہوتے ہیں۔ جیسے کھیل تفریح یا سماجی سرگرمیاں^(۱)

ہے وڈامیریم ویسٹر ء تہ کلب ء مانا ء بزانت اے رنگ ء دنگ بیتگ:

"An association of person for some common object usually joining supported and meaning periodically"^(۲)

ماں گوا در ء اے کلب ء ہما و ہد ء جوڑ کن انت کہ انجمن اصلاحاں بلوچاں "پرشت ء پروشے آماج بیت۔ ہمے مردم سوڑگ کن انت پہ ویت یک پٹر (پلیٹ فارم) ء گوا در کلب ء دروشم ء اڈ دینت۔

گوا در کلب (آر سی ڈی سی) گوا در ء لہستیں سروک ء راجد و ستیں مردمانی جوڑ کر تگیں راجمانی، گہہ بوی، زانشی ء لہزائی ادارگے زانگ بیت۔ اے گپ گوستانک ء بہرے، اے واب پیسے "انجمن اصلاح بلوچاں" دیہ سنگ ات۔ گہہ بوی کاراں گوں دزگٹ ات گوا در ہما و ہد ء مقط والی ء دست ء ات پدا بیست سال ء گینے گوں پاکستان ء ہور بیگ ء چار سال ء پد "گوا در کلب" ء دروشم ء دیم ء اہلک ۷۰ دہک ء سوشل ویلفیئر ڈیپارٹمنٹ ایٹی ء وتی دست ء کنت (سیلمان: ۲۰۲۳: ۳۸) پدا نیہ گیں (آر سی ڈی سی) دیہی اجتماعی ترقیاتی کونسل "ء شکل ء چا گردی ہمک رگیں کاراں گوں مشکول انت۔ اے درگت ء رمضان بلوچ (۲۰۲۱، ۲۰۱۹) ء گوا در ابھرتے، ڈوبتے سورج کی کہانی ء تہ بنشنگ:

"بلوچستان سے ایک معاہدہ کے تحت اس کلب آر سی ڈی سی (رورل کمیونٹی ڈویلپمنٹ کونسل) کے نام سے باقاعدہ ایک این جی او کی صورت دی گئی۔ یہ بہت بڑا انقلابی قدم ثابت ہوا۔ اس کونسل نے مردوخواتین کے بہبود، سماجی شعور اور ادب و ثقافت کے فروغ، سیاسی بیداری اور مابہی گیروں کے مسائل اجاگر کرنے کے لئے مثبت اور اہم خدمات انجام دئے۔"^(۳)

دیہتراءے بابت بازیں تاک و ہاتھاناکانی سیتیں کرداس سیاہ کنگ بوتگ انت گوادر کلب و راجد پتر و آئی و ارزشت کلمبرند کنگ بیتگ، الیشی و تہ چے پیمیں و چو نیں چست و ایر بیتگ۔ رحمان مراد بلوچی (۲۰۰۰) گوادر کلب و سی و نئی سالروچ و احوال (رپورٹ) و تہ نبشتہ کنت:

اے ہم راجد پتری نکمیں گے کہ گوادر کلب وتی نوکیں نام "آر سی ڈی کو نسل گوادر" و درستیں بلوچستان و تہار جسرڈ و بوکیں سیسی ادارگ انت ۱۹۷۰ و بگرداں ۱۹۹۰ و سیتیں سالانی تہا گوادر کلب و تاراسر جمیں مکران بلوچستان و پاکستان و چ وتی دیرونی کتگیں کاراں منانیت۔ ۱۹۹۰ و ٹھیٹر و کسمانک، شنیر و شازی، ساز و میل لیب و گوازی و رند کو نسل وتی زمین و ماڑی مستر و پراہ و شاہیگان کنگ و رستگیناں (تعلیم بالغان)۔ بگج کت۔ ۱۹۶۱ و "انجمن اصلاح بلوچاں" و پشت کتگیں کو ہنیں باسکان و ہمر اھاں اولی رندا پاکستان سرکار و گون گوادر و آگدہ دارانی مک و مدت زرت و انجمن اصلاح بلوچاں "رانوکیں رنگے" گوادر کلب "نام دات و الیشی و بن پد ایر کت۔۔۔ ہمے سال و کشفر کلات عبد الرشید خان و الیشی و دیہد رنی کت۔۔۔ اول روچاں کلب تہنا چو یورپی کلب و سرکار و آگدہ دار سیریں مالداریں مردمانی و ہد گوازی و یک جوانیں ساہگے ات بلے کم کم و کو ہنیں انجمن و اثر پد ر بوہان بوتنت و کلب و لیب و گوازی، علم و بیداری، چاگردی و دناکی و ایندگہ جوانیں چاگردی کاراں وتی واک ترتیت۔^(۴)

کتا بجاہ و شک و سر و ۲۶ مارچ ۱۹۶۱ و نمبر ہنگ۔ گون حال و دہ کوئیانی و مد رنی بیتگ ات۔ ایندگہ گہر وودی کاراں ابید تلوی کسمانک (ٹھیٹر و ڈرامہ) و ۱۹۶۳ و گوادر کلب و یک ٹولی و بندات کنت۔ تیوگیں مکران و تلوی کسمانک نام و چیز نیست ات البت مکران و الیشی بندات گوادر کلب و آگدہ داراں کت

دیہتراء گوادر کلب بازیں سیاسی و راجمانی، گھبودی کار و دیم و آیان بنت۔ ۹۰ و دہک و تیوگیں مکران و تہ گوادر کلب گھبودی کاراں ابید زانشی و لبرانکی تہ و نام کش ایت و یک ہکمیں ادارگ و بنجل و زانگ بیت۔

گوادر کلب و ہر ہنر کار و در شان کنگ و بزیں ساہگ و بیتگ سرکاری و بید سرکاری (این جی اوز) ادار گانی دست سر و بیگ و ابید اداء ہنر ازم کارانی ہیلکاری نہ بیتگ ناں آیاں شرین مڑ دیگ بیتگ۔ آئی دگوش گیشتر ایوک و

راہمائی، گہبودی کارانی سرء بیگ پشکہ وھدء ہمرائیء از مکاراں وتی راہ جتا کر تگ البت کدی لا چاریء کلبء وتی تمک
ء کار مرد کن انت۔

انچو کہ برزء گشنگ بیگ ات پٹء پولء و ردء تیو گین مکرانء تہ اولسرء تلوی کسمانکء ربیت گوادر کلبء
بنگ کنگ۔ انجمن اصلاح بلوچاں "بلوچی سہنویس سید ہاشمیء نیلء یار گوادر کلبء پترء سرء ۱۹۶۴ءء تلوی کسمانکء
بنان کن انت، چریشاں عبد المجید سہرابی، عیسی سگی، میر حسین اشرف، چیتر مین عبد اللطیف، محمد علی بانا، رحیم بخش
سہرابی، یوسف مجاہد، عبد اللہ ناگمان، عبد الحلقء ایندگے ہوار انت اشناں چپد ۸۰/۷۰ دہکء خورشید بلوچ، اسحاق
بلوچ، اقبال عبد اللہ، غنی آصف، شکور صابر، جاوید آرزوء ایندگے (خیر جان، ۲۰۲۴: ۶۳۰) گوادر کلبء کسمانک
سیسی ٹولی ۹۰ دہکء یونس حسین، خیر جان، غفار پرویز، حکیم فراز، شفیع، منیر شادا اعجاز ذکر، مجیب مجاہد ھے سنگتانی
انت۔ ۹۰ دہک ورنایگریں وانندہیں از مکارانی دور گشنگ بیت۔ اے زمانگء تلوی کسمانکء کسہی تامر "وی سی آر"ء
دروشمء جوڑ کنگ بیت ھے از مکارانی تہ یونس حسین، مجیب مجاہد، خیر جان، حکیم فراز، اختر منڈیلہ، سرفراز محمد، اعجاز
ذکرء جماعت جھانگیر ایندگے گون بنت، داں روج مرچی اشناں نام گرگ بیت۔ ۲۰۰۰ءء رند گوادر کلب (آر سی ڈی
سی گوادر)ء ساہگء رشتگیں از مکارانی جتا جتا ئیں نامانی سرء آرٹ اکیڈمی جوڑ کنگ بیگ وتی وتی جوازتء گنجائشء پدء
کارء انت۔ انیدانی و شیں روج بہ بنت یادگے سیرء دل وشی میڑھ جتا جتا ئیں وھدء پاساں آرٹ ھے گلء اکیڈمیانی
از مکاروتی وتی کردء پیشدارگء انت۔

پٹء پولء و ردء گوادرء تلوی کسمانکء ربیت ۴۰ دہکء گڈ سر ۵۰ دہکء اولسرء مسقط والیء چکانی بڑک
ء بندات بیگ ۱۹۵۲ / ۵۱ء پدء گوادر کلبء چارمی سال بزاں ۱۹۶۴ءء گوادر کلبء کسمانکی ٹولی (ٹھیہ ٹر گرپ)
بر جمیں رنگےء یک ٹولےء دروشمء دیمء کیت۔ ھے ٹولےء پدربچ داں روج مرچی تلوی کسمانک کنانء پیداک
انت۔

گوادر کلبء تہ مستریںء اولی چستء ایر ۱۹۶۴ءء تھیڑء کسمانک ٹولیء جوڑ بنگ ات۔ پٹء پولء و ردء
مکرانء تہ اولی ٹھیہ ٹر کسمانک ٹولی گوادر بنگ انت۔ تھیڑء جوڑ کنگء ھمرائیء جو انیں از مکارانی پجیگء کار کنگ ات
ماں ادء مھلوکء چاگردی زندمانء بدلی آرگء آیانء وتی دودء ربند گانی پاسداری نژاتنگ ات انت۔ تھیڑء و سیلگ
ء اشناں پد رکت انت۔ سید ہاشمی، عبد المجید سہرابی، چیتر مین عبد اللطیف، محمد علی بانا، عیسی سگی، حسین اشرف،
عبد الوہاب، حسین ہاشم، لشکری، یوسف مجاہد، عبد اللہ ناگمان، عبد الحلق ایندگے۔^(۵)

۹۰ء دہک گوادر کلب ء زانشی ء سیلکاری ء تک ء بازیں کارے کنگ، آیانی تہ جنین آدمانی دربر جابانی (اسکول) بچ کنگ ء زالبولانی دوج ء سیلکاری ء رد ء سنٹر بچ پنا کناینگ پد رستگیناں کلاس گرگ ء ایندگہ زانشی کار ہوار انت۔ ۲۰۰۰ء پد بچی (پرائمری) ء ہائی ء سینکڈری تبک ء سر کنینگ ء گوادر کلب ء ریشون ء ایندگہ آگدہ دارانی جھد ء کوششت دائم بر جاہ انت۔ ہے ڈول ء انگلش لیکو تچ ء کمپیوٹر ء کلاسائی۔ بگج کنگ، بازیں نودر براں اسکالر شپ دیانینگ ء امریکہ ء یورپ ء ایندگہ جاباں دیم دیانینگ ء جھد بر جاہ داشتنگ۔

گوادر کلب ء زانگ ء تک ء بازیں چست ء ایرانی ء آئی ء راجمانی، چاگردی، گہودی، زانشی ء لہزائی کتہ کاریانی درگت ء آرسی ڈی کونسل گوادر ء استیں کار مستر واجہ خدا بخش ہاشم وتی ادارگ ء چاپ بیتگیں بروشر تاک ء تہ نبشتہ کنت:

اس کونسل نے بہبودِ نوجواناں، بہبودِ نسواں، تعلیمِ نسواں، فروغِ ادب و ثقافت، فروغِ سماجی شعور، مائی گیروں کے مسائل اور سیاسی بیداری کے عنوان سے قابلِ قدر خدمات سر انجام دیے ہیں اور اب بھی اس کا سفر جاری و ساری ہے۔۔۔۔۔ آرسی ڈی کونسل نے تعلیمِ نسواں کے فروغ میں بحیثیت این جی اوجو خدمات انجام دیئے وہ ناقابلِ فراموش ہیں۔ گوادر شہر کے علاوہ نگور، دشت، کلاچ، پلیری، پیشکان اور جیونی کے علاقے میں سروے کر کے لڑکیوں کے لئے پرائمری اسکولز قائم کیے۔ اب ان میں کنیا سکولوں کو مدلل کا درجہ دیا گیا۔^(۱)

آرسی ڈی کونسل گوادر ء بازیں چست ء ایرانی ہمرائی ء انوگیں لہتیں سالانی میان ء گرائمر سینکڈری دربر جاہ ء بلوچی زبان ء وائینگ ء کلاس۔ بگج کنگ انت۔ ہے لہتیں سالانی تہ نودر براں وتی زبان ء دود ء رید گانی وانگ ء پوہ بنگ ء موہ رستگ آہانی بندات ہما بخل کہ گوادر ء زانشی ء لہزائی پڑ ء ہر چست ء ایرے ہمے تک ء بجاہ ء سر ء بیتگ بلے سندی ہساب ء کلاس ۲۰۲۳ء ء چندن ساج ء سوچکاری ء گوں بنت۔

گوادر کلب انچو کہ گوں نام کلب زانگ ء بچارگ بیت۔ کلب ء بزانت ٹولی ءے یک مکد ء ہاتر ء یکجاہ بنگ، چاگردی سر ء پڑے بنا بہ کنت، چشک لیب ء گوزی، گل ء اکیدی ایندگے ہواریں مانا ء پد کنت۔ گوادر کلب۔ بگج ء دل وش، وھد پاسی ء وتی ماں وتی یک نند جاہے بیتگ۔ دومی نیمگ ء پتائی ء شطرنج، دمنائی، نوکیں ماڑی ء تہ لان ٹینس یا اسکوائش، کیرم بورڈ ء لیب ء گوازی کنوکائی مزنیں لڑے گندگ بیت۔ ہمے رنگ ء گوادر ء نامی ایں اھواکار سیلمان ہاشم (۲۰۲۵) شک انت:

"گوا در کلب ء لا سیریری ء نزیک ء لان ٹینس ء لیب کنوکانی تہ رحیم بخش سہرابی، عبدالقادر سہرابی، مکی صدر الدین، علی بائی، نور علی، عبداللہ شعبان، عبدالحق، مکی نذر، مکی حسن، علی محمد بی آئی والا، ڈاکٹر کریم بخش ء دگے بازیں مردماں لیب کنگ۔" (۷)

مئے چم دیست ء یادداشت ء تمبولہ گوازی مزنیں اوشتنے پد تمبولہ گوازی ۲۰۲۲ ء یک رندے پداہمک ہمدنگ ء یک روچے ء بیگاہ ء کتا بجاہ ء نوان ء برجم دارگ بیگ ء انت داں شپے یک نیلے ء زوت ء ہلاس بیت۔ انہ گیس لیبیانی تہ اسحاق غزل، رفیق جمعہ، مجید عبداللہ، اشرف حسین ایندگہ بہر زیر انت وتی کھنیں ربیت اش نوک کنگ۔

"ہے داب ء گوئگیں زمانگ ء تمبولہ ء لیب جمعہ ء شپ ء برے برے اتوار ء شپاں گوا در کلب ء تمبولہ ء لیب ء بازیں جوان ء کماشاں بہر زرتگ، چہ آیاں یوسف مجاہد، سینٹر اسحاق، کیپٹن مراد بخش، کیپٹن سلیمان، لطیف محتاج، میر غفور کلمتی، محمد علی ء نور محمد بانا، اللہ بخش، ابراہیم ہاشم دگے بازیں ہوا ربیتگ۔" (۸)

گوا در کلب ء نہ تھنا اے ہند ء بلیکیں تیوگیں دگنیا ء نامداریں فٹبال ٹیم ء ابید والی بال، ڈرافٹس، شطرنج، کیرم بورڈ ء ایندگہ گوازیانی دائم دلہڈی داتگ ء دیروئی ء وتی کرد پیلو کنگ ء انگت بر جاہ انت۔ ہے رنگ ء پرنسپل خدا بخش ہاشم ء شنگ انت:

اد ء لیب ء گوازیانی یک مزنیں درچے بندات بیتگ، والی بال، ٹینس، فٹبال ء تمبولہ بازیں وھدے پد تمبولہ ء لیب بنگ ء انت (۹)

جان سلامتی ء درگت ء آر سی ڈی کونسل گوا در ء سرپدی مراکش ء پروگرامانی پنجرہ یک ء مھ لھوک ء مک کنگ۔ سہل ء ایڈز، ٹی بی ء ملیریا ء وٹیں نادراہیانی بابت ء دائم لس مردم سرپد ء شیوار کنگ انت، آہانی گر ء دار ء ہاتر ء گیشواری ء جھد بر جاہ داشتگ۔

"جان سلامتی ء درگت ء خاص پہ ایڈز ء جھد ء کوششت ء دزگٹ انت۔ اے رد ء بازیں سمینار ء برجم داشتگ۔" (۱۰)

گوا در کلب (آر سی ڈی سی گوا در) گوا در ء مھلوک ء ہر تیمیں جنجال ء جیرہانی ہمر اہداری ء کنگا انت، چشکہ دریاوردانی مشکل ء جنجال بہ بنت، اد ء آپ ء لین ء جیہڑہ بہ بیت۔ بے روز گاریں ورنابانی بازیں تک ء ہیکاری دینگ ء آیانی دلہڈی مک ء روز گار ء ہاتر ء اسکیم ء پروجیکٹارگ، جنینانی دوج ء ہیکاری سنٹر پیچ کنگ ء گوا در کلب ء آگدہ

دارغ بامسک دائم ساڑی انت۔ گوادر کلب و کتاب میٹھ و شیر و شازی اے نوکیں درج (تسلل) ۲۰۱۳ء چہ بنگلہ کنگ۔ ۲۰۱۴ء بگر داں ۲۰۲۵ء و نہی کتاب میٹھ کنگ و سوب مند بیٹگ، گوں اردو، بلوچی شیر و شازی مراکش ہمک زمستان و عیسوی سال و اولی، دومی ماہانی میانجی ۲۰۱۴ء اے ربیت برجم دارگ بنگ و انت۔ نیام ۲۰۲۰ء و کرونا و باء و سوب و یک سال و مہتل دارگ بیٹگ بلے اوشتے آماج نہ بیٹگ و دومی سال و ہما حساب و ہرجاہ دارگ بیٹگ۔ ہمک سال چار روپی اے میٹھ و تہ مکران بلوچستان و تیوگیں پاکستان و شنگکارین پبلشرز و قی اسٹالاں جنت و اے ربیت و زندگ دارگ و ناں تھنا گوادر کلب (آر سی ڈی سی گوادر) بلکیں تیوگیں مکران و بلوچستان و بچگی و پاکستان و نامی ایں اہوالکار، شاز و ندکار، سیاسی و راجمانی سروک و ایند گہ تک و پڑانی مردم بہر زیر انت۔ لس مھلوک و نو در بر، چاگردی و رھشونانی ہاتر و جتا جتا کیں سرھالانی بنگ و نمیشناک و انگ و گشتناک و دنگ بیت۔ آرٹ و از مکارانی ایگز امیشن و تلوی کسمانک، کسانیں تا مر باسکوپ و پرو جیکٹرانی سر و پیشدارگ بنت۔ شاز و ندکارانی نوکیں چاپ بیتگیں کتابانی و میدرائی دیوان و مر آکشان ہوار گڈی روج و اردو و بلوچی میان اُستمانی شیر و شازی (مشاعرہ) اوں ہرجاہ دارگ بیت۔ رمضان بلوچ (۲۰۱۹/۲۰۲۱) نبشتہ کنت:

۲۰۱۳ء سے کونسل کی جانب سے ہر سال گوادر کتب میلے کا انعقاد اسی سلسلہ کی ایک کڑی ہے۔ یہ میلہ مکران کی علمی و ثقافتی روایتوں میں ایک دلکش پہچان بن کر ملک میں ایک ممتاز اور معیاری ادبی اور ثقافتی میلے کی حیثیت حاصل کر چکا ہے^(۱۱)

برز و گشتگ بیتگ ات کہ گوادر و چار روپی کتاب میٹھ و جتا جتا کیں سرھال و بنگپانی تیوگیں ڈیھ و انگلیں نامدارین ندکار، اہوالکار، رھشونانی گشتاکی نیاداں ابید شنگکارین پبلشرز و گڈی روج یا پیسر و ہرجمینگیں اردو، بلوچی شیر و شازی (مشاعرہ) مراکش ہوار انت۔ اے رد و ماہنامہ اردو اخبار اسلام آباد (۲۰۲۱) و بیدل بلوچ نبشتہ کنت:

آر سی ڈی کونسل گوادر (رجسٹرڈ) ایک نجی سماجی ادارہ ہے۔ جو گوادر میں سماجی کاموں میں پیش پیش نظر آتا ہے۔۔۔ اس ادارے نے گوادر میں سماجی سرگرمیوں کے ساتھ ساتھ علمی و ادبی کاموں میں نمایاں کردار ادا کیا ہے۔ اس کونسل ۲۰۱۴ء کے بعد اس ادارے نے ملک گیر تین روزہ ادبی اور میلے کا اہتمام کیا۔۔۔ آر سی ڈی کونسل یہاں کے مقامی شعراء، ادا، طالب علموں اور مندوبین کو ان سے علمی و ادبی گفتگو اور ملاقات کا موقع ملا ان میں پروفیسر ڈاکٹر فاطمہ حسن (منتظمین انجمن ترقی اردو کراچی)، ڈاکٹر فرصت پروین

(شاعرہ)، ڈاکٹر سحر امداد (چیئر پرسن، شعبہ سندھی جامعہ سندھ)، امینہ سید (چیئر پرسن آکسفورڈ یونیورسٹی پریس کراچی)،۔۔۔ ڈاکٹر شاہ محمد مری (مدیر، مصنف)، ڈاکٹر عقیل عباس جعفری (اردو لغت بورڈ کراچی)، شہناز نور (معروف شاعرہ، مترجم) محمد حنیف (صحافی، فکشن نگار)، پروفیسر ڈکٹر بیرم غوری (آستاذ شعبہ البلاغیات جامعہ بلوچستان) منیر بادینی (معروف بلوچی فکشن نگار)، آصف فرخی (نقاد، مترجم، دانشور)۔۔۔ ڈاکٹر حفیظ جمالی (دانشور، ماہر آثار قدیمہ)، عمیم لطیفی (ماہر سماجیات) ڈاکٹر کلیم اللہ لاشاری (ماہر آثار قدیمہ، سابق سیکرٹری حکومت سندھ)، وسعت اللہ خان (تجزیہ نگار، بی بی سی کے کہنہ مشق صحافی)، عابد میر (ادیب، پبلشرز (صحافی روزنامہ ڈان) کے نام اسم گرامی شامل ہیں۔^(۱۲)

اے چار روپی کتاب میٹرہء تہ مکران بلوچستان ء تیوگیں پاکستان ء جتائیں ہند ء دمگانی از مکار، شار، چاگردی رہشونان ابید شنگار (پبلشرز) مزنیں کچ ء کسائے ء بہر زیر انت۔ وتی وتی ادار گانی چاپ ء شنگ بوئگیں کتابانی اسٹالاں جنت ء ۵۰٪ / ۷۰٪ درسد بگرداں ۲۰ درسد ء کتابانی نهاداں ایر کن انت ہر کس ء ارزائیں نهاد ء وتی دلدوشتیں کتاب زیرگ ء موہر سیت۔ لس مہلوک وتی گنجائش ء جواز ء حساب ء کتاب الم زیر انت۔ وت بے بہر نہ کن انت ہشک دست ء نہ زوانت۔ گوادر کلب ء کتاب وانی ء کتاب دوستی ء ربیت ء ایثی دیروئی دینگ ء چاگرد ء زانشی رد ء مھمیں رنگے ء ہر جاہ دایشنگ۔ اے داب ء بیدل بلوچ (۲۰۲۱) نبشتہ کنت:

گوادر کلب آر سی ڈی کونسل کی اس سالانہ تین اور ادبی تقریب و کتب میلے میں موقر و مشہور ناشران اور علمی، ادبی اداروں، آکسفورڈ یونیورسٹی پریس کراچی، اکادمی ادبیات پاکستان، نیشنل بک فائڈیشن، اردو سائنس بورڈ لاہور، انجمن ترقی اردو کراچی، آج پبل کیشنز کراچی، سٹی بک پوانٹ، تاج بک کمپنی، علم و ادب پبلی کیشنز، سید رفیرنس کے علاوہ نقانی ناشرین میں بلوچستان اکیڈمی گوادر، سنگت اکادمی آف سائنسز کوئٹہ، اوتاک پبلی کیشنز مکران، سید ہاشمی اکیڈمی گوادر، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ مہر در پبلی کیشنز کراچی، بلوچی زند اکادمی نوشکی، استین پبلی کیشنز، قندیل کتاب جاہ پیشکان، گام پبلی کیشنز گوادر، بلوچیہ پبلی کیشنز کراچی، گدار پبلی کیشنز پستی اور چاکر کتاب جاہ گوادر کے علاوہ دیگر ناشران کی کتابیں آر سی ڈی کونسل کے اس سالانہ کتاب میلے کی زیب و زینت بنتی رہی ہیں۔^(۱۳)

آسر:

گواور کلب (آر سی ڈی سی) سیاسی و راجمانی، گھبودی، چاگردی، زانٹی و لہزائی کرد و کنشانی سر و صمینیچو پٹ و پول بکنیس دو کتاس و ڈان بنت۔ ماں گواور و آر سی ڈی کونسل بلوچی دودمان، زانٹی و لہزائی تک و مزنیں زر و بستار و دارایت۔ اے ہما دارگ (انسٹیٹیوٹ) انت کہ گواور زانٹی و رد و یک مھمیں کلاتے، بلوچی زبان و لہزائی تک و دودمان رد و مینگیں مراکش و دیوان، ہر چست و ایر گوستانک و بہر انت۔

بلوچستان و اے دگہ دمگانی پیم و کہ گواور و لہزائی میڑ و مجلس مدام ہے ادارگ و چیر دستی و بوتگ و بوگ و انت ہے زبان و دیروئی و زمان گشگ بیت۔ اگاں زبان و لہزائی تک و دیوان و مجلس مہ بنت آ زبان گار و گیگواہی و دیر نہ کنت گواور آر سی ڈی و تئی و تئی ہے چیز کیشل و برجہ و اشتگ اداں نوک باہندیں شاعر اں ابید ہما پیمتہ کاریں دری شاعرانی اداں آہیگ و مشاعرہ کناینگ ہم و ت یک مزنیں کارے ک زانگ بیت۔

سرشون

2024.P:58WWW.Rekhata.com.org-1

2024. P: 24 www.webster.com.org-2

۳۔ بلوچ، بیدل، ماہنامہ اخبار اردو، ادارہ فروغ قومی زبان قومی ورثہ ڈویژن، حکومت پاکستان، ۲۰۲۱، صفحہ ۱۴۰،

۴۔ مراد، رحمان، ادبی رپورٹ ماہتاک بلوچی کوئٹہ، ۱۹۹۷، صفحہ ۱۰۱-۱۰۲

۵۔ ماہتاک بلوچی، کوئٹہ، مئی ۲۰۰۰، صفحہ ۲۰۱

۶۔ ہاشم، سلیمان گند و مند، وھد و پاس ادارہ بیگا ۵۶: ۵۵ منٹ پریس کلب گواور، ۱۰ مارچ ۲۰۲۴

۷۔ ہاشم، سلیمان گند و مند وھد و پاس ادارہ بیگا ۵۶: ۵۵ منٹ پریس کلب گواور، ۱۰ مارچ ۲۰۲۴

۸۔ ایضاً

۹۔ ایضاً

۱۰۔ مراد، رحمان، ادبی رپورٹ ماہتاک بلوچی کوئٹہ، ۱۹۹۷، صفحہ ۱۰۲

۱۱۔ بلوچ، رمضان، گواور ابھرتے ڈوبتے سورج کی کہانی، علم و ادب پبلشر اینڈ بک سیلر کراچی، ۲۰۲۱، دوم چاپ، صفحہ ۱۴۰

۱۲۔ بلوچ، بیدل، ماہنامہ اخبار اردو، ادارہ فروغ قومی زبان قومی ورثہ ڈویژن، حکومت پاکستان، ۲۰۲۱، صفحہ ۲۲

۱۳۔ ایضاً، صفحہ ۲۲